

**Een archeologisch bureau-onderzoek
(BO) en inventariserend veldonderzoek
(IVO) door middel van boringen, aan de
Cuijkseweg 17 te Oeffelt, gemeente
Boxmeer (N.-Br.)**

W.J.F. Thijs & A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2007-90

Geldermalsen
21 maart 2008
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek (BO) en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, aan de Cuijkseweg 17 te Oeffelt, gemeente Boxmeer (N.-Br.)

ARC-Rapporten 2007-90
ARC-Projectcode 2007/262

Opdrachtgever
VDW Projecten
Bevoegd gezag
Gemeente Boxmeer
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
25510
ARCHIS nummer booronderzoek
25511

Tekst
W.J.F. Thijs & A.J. Wullink
Afbeeldingen
W.J.F. Thijs
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 66
4190 CB Geldermalsen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 21 maart 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Dhr. W. van der Wielen van VDW Projecten heeft namens APP Vastgoed bv aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op een locatie aan de Cuijkseweg 17 te Oeffelt. Aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van twee woningen op de locatie. Bij de bouwwerkzaamheden zullen mogelijk archeologische waarden worden bedreigd. Conform de per 1 september 2007 in werking getreden Wet op de archeologische monumentenzorg dient eerst de archeologische waarde van de locatie in kaart te worden gebracht. Het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1. Het veldwerk is op 5 december 2007 uitgevoerd door en ir. W.J.F. Thijs. Het bureau-onderzoek is uitgevoerd door ir. W.J.F. Thijs en drs. A.J. Wullink.

1.2 Ligging en beschrijving van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie ligt ten noorden van de Cuijkseweg. Op de locatie is momenteel in gebruik als siertuin. Op het perceel is reeds een woning aanwezig met werkplaats en geitenstal. De oppervlakte van het te onderzoeken gebied is circa 0,2 ha. De ligging van de locatie is weergegeven op afbeelding 1.

1.3 Objectgegevens

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Boxmeer
Plaats	Oeffelt
Toponiem	Cuijkseweg
Kaartblad	46D
Coördinaten	W: 192.425/412.428 E: 192.469/412.393 N: 192.499/412.429 S: 192.425/412.428
Geologie	Formatie van Beegden
Geomorfologie	Dalvlakteterras
Bodem	Ooivaaggrond

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het archeologisch bureau-onderzoek is het aan de hand van bekende gegevens opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor de on-

derzoekslocaties. Om tot dit verwachtingsmodel te komen wordt gekeken naar de huidige situatie, de historische situatie en bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden.

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren dan wel aan te vullen. Het IVO verloopt in drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennende onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen, die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterende onderzoek of er archeologische waarden aanwezig zijn en het waarderende onderzoek bepaald de waarde van eventueel aanwezige archeologie. Het hier beschreven IVO is uitgevoerd als karterend booronderzoek.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Een beschrijving van de huidige situatie en de effecten van de geplande bodemingrepen op het bodemarchief wordt gegeven aan de hand van topografisch kaartmateriaal, gegevens van milieukundig onderzoek, gegevens en plannen van de opdrachtgever, luchtfoto's en, indien van toepassing, informatie van omwonenden. Voor een beschrijving van de historische situatie wordt gebruik gemaakt van historisch-topografisch kaartmateriaal. Voor gebieden gelegen buiten de centra van oude steden beperkt dit kaartmateriaal zich meestal tot de 19e en 20e eeuw, te beginnen bij de kadastrale kaart van 1832 (www.dewoonomgeving.nl). Naast dit kaartmateriaal wordt ook gebruik gemaakt van de website van KennisInfrastructuur Cultuur-Historie (KICH; www.kich.nl), waar onder andere informatie is te vinden over de ontginningsgeschiedenis en verkavelingsveranderingen. Verder is gebruik gemaakt van de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant. Voor de bekende aardwetenschappelijke waarden wordt gebruik gemaakt van geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten. Voor de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis, de online archeologische database van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), alsmede van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen.

Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd als een karterend booronderzoek. Dit onderzoek moet inzicht geven in de bodemopbouw, alsmede de aan-/ of afwezigheid van archeologie. Met dit doel zijn 6 boringen geplaatst tot minimaal 150 cm –mv. De boringen zijn op aanwijzing van het bevoegd gezag, de gemeente Boxmeer, geplaatst op de locatie van de te verstoren delen van de onderzoekslocatie. Voor het boren is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 12 cm. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is gezeefd en doorzocht op het voorkomen van archeologische indicatoren. Lagen die archeologische indicatoren bevatten, zijn bemonsterd en gezeefd

over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke en archeologische waarden

De onderzoekslocatie ligt volgens Berendsen & Stouthamer (2001) op een rivierterras van Maas en/of Rijn uit het Laat-Pleniglaciaal (28.000–13.000 jaar geleden) en Laat-Glaciaal (13.000–10.000 jaar geleden). Rivierterrassen vertegenwoordigen een bepaald niveau waarop een rivier ooit heeft gestroomd, dat, doordat het land tussentijd tektonisch is opgeheven, hoger ligt dan jongere afzettingen van de zelfde rivier. De vorming van rivierterrassen hangt nauw samen met de ijstijd-cyclus. Oeffelt ligt nabij het punt (Gennep) waar de Maas tijdens het Pleniglaciaal in de riviervlakte van de Rijn uitmondde, die toen ten zuiden van Nijmegen Nederland binnenkwam (Niersdal-Rijn). In het Laat-Glaciaal verlegde de Rijn zijn loop naar het punt waar hij nu nog Nederland binnenkomt: de Geldersche Poort. Vanaf dat moment lag de onderzoekslocatie alleen binnen de invloedssfeer van de Maas (Berendsen 2005). De Rijn- en Maas-sedimenten die tijdens het Laat-Pleniglaciaal zijn afgezet, behoren tot de Formatie van Kreftenheye en bestaan uit zand en grind. Ze zijn afgezet door vlechtende rivieren. Gedurende het Laat-Glaciaal werden door een meanderende Maas de afzettingen van de Laag van Wijchen afgezet, die bij de Formatie van Beegden hoort. Dit zijn *overbank*-afzettingen bestaande uit klei, waarin zand is ingewaaid (De Mulder et al. 2003).

Op de geomorfologische kaart (afb. 2) is te zien dat de onderzoekslocatie in een dalvlakteterras ligt. Dit terras wordt doorsneden door talrijke restgeulen. Op de kaart van Berendsen & Stouthamer (2001) is te zien dat tussen deze restgeulen ook kleine rivierduintjes zijn gelegen. Deze rivierduintjes behoren tot het Laagpakket van Delwijnen van de Formatie van Boxtel. Gedurende het Holoceen (10.000 jaar geleden–heden) vindt er op de oude maasterrassen geen sedimentatie meer plaats. In de Laag van Wijchen kan zich een ooivaaggrond ontwikkelen (afb. 3). Deze ooivaaggrond wordt gekenmerkt door het voorkomen van roestvlekken beneden 50 cm –mv, hetgeen wijst op een relatief lage grondwaterstand. Doordat er in het Holoceen geen sedimentatie meer heeft plaatsgevonden is de onderzoekslocatie en omgeving die gehele periode geschikt geweest voor bewoning. De onderzoekslocatie ligt dan ook in een gebied dat volgens de IKAW een hoge archeologische trefkans heeft (afb. 4). Er zijn in de omgeving van de locatie dan ook archeologische vondsten gedaan uit de periodes Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen. Daarnaast zijn ook vondsten gedaan uit het Paleolithicum. Deze vondsten dateren waarschijnlijk uit het Allerød-interstadiaal, een warmere fase tijdens het Laat Glaciaal.

Een overzicht van de genoemde geologische en archeologische periodes wordt gegeven in bijlage 1.

2.2 Historische situatie

Het gebied rondom Oeffelt is, zoals hier boven is gebleken, al lange tijd bewoond. De naam Oeffelt stamt mogelijk uit het keltisch en betekent, vrij vertaald, ‘nederzetting aan de Maas’¹. Het eerste kaartmateriaal dateert echter pas uit de 19e eeuw. Op kaarten daterend uit 1846 en 1900 (afb. 5 en 6) blijkt dat al halverwege de 19e eeuw op het zuidelijk deel van de Cuijkseweg, aan beide zijden bebouwing aanwezig was.

2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. De onderzoekslocatie ligt op een terrasdalvlakte. Gedurende het hele Holoceen en mogelijk tijdens de warme fases (Bølling- en Allerød-interstadiaal) van het Laat-Glaciaal is hier bewoning mogelijk geweest. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn archeologische waarnemingen uit het Paleolithicum, Neolithicum, Bronstijd, de IJzertijd, de Romeinse Tijd en de Middeleeuwen gedaan. De onderzoekslocatie heeft dan ook een hoge verwachtingswaarde voor het aantreffen van archeologische resten uit deze periodes. Er is weinig bekend over recente verstoringen op de onderzoekslocatie. Wel is er op of nabij de locatie continue bewoning geweest, in ieder geval sindsde eerste helft van de 19e eeuw. Eventuele archeologische indicatoren zijn onder de bouwvoor te verwachten.

¹Bron: www.wikipedia.nl

3 Inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boorpunten wordt weergegeven in afbeelding 7. De bodemopbouw wordt weergegeven in bijlage 2. Op de locatie zijn terrasafzettingen aangetroffen behorend tot het laagpakket van Wijchen, waarin zich een ooivaaggrond heeft gevormd. De bovengrond bestaat uit zeer lichte zavel tot kleiig zeer fijn zand. Hierin heeft zich een donkerbruine A-horizont gevormd met een dikte variërend tussen 0,35 en 0,6 meter. Hieronder heeft zich door biologische activiteit van bodemfauna een bruine verweringshorizont (Bw-horizont) gevormd bestaande uit matig tot sterk siltig zeer fijn zand. De ondergrond (C-horizont) bestaat uit matig grof zwak siltig rivierzand. Deze afzettingen horen tot de formatie van Kreftenheye. De afzettingen beginnen aan de oostzijde van de locatie op een diepte van 1,8 m-mv en lopen aan de westzijde van de locatie op naar 1,5 m-mv. Door het verschil in textuur tussen de ondergrond en opliggende A- en Bw-horizont zijn in boring 4, bandjes ijzeroer aangetroffen. Opvallend was de aanwezigheid van sterke doorworteling op de grens van B- en C-horizont. Mogelijk duidt dit op enige inspoeling van kleimineralen, die net als de roest zijn neergeslagen op de textuursprong tussen de B- en C-horizont. Geconcludeerd kan worden dat het hier geen ooivaaggrond betreft, maar een vorstvaaggrond. De profielopbouw van boring 1 is significant anders dan de opbouw van de andere boringen. In deze boring werd op een diepte van 0,7 m –mv matig fijn zand aangetroffen. Dit zand betreft mogelijk een rivierduin. In boring 1 en 2 zijn in de bouwvoor sporen van fijnverdeeld houtskool gevonden. Ook aan het oppervlak is houtskool waargenomen. Waarschijnlijk is dit houtskool afkomstig van een recente verbranding van snoeiafval. In boring 5 en 6 zijn sporen baksteen aangetroffen in de bouwvoor.

4 Conclusies

De onderzoekslocatie ligt in het pleistocene rivierengebied, op een terrasdalvlakte uit het Pleniglaciaal. In het Holoceen zijn op deze terrassen geen sedimenten meer afgezet. De locatie is dan ook sinds het Laat-Glaciaal geschikt geweest voor bewoning. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn waarnemingen gedaan daterend uit het Paleolithicum tot de Nieuwe Tijd. De locatie heeft dan ook een hoge verwachtingswaarde voor archeologica uit deze gehele periode.

Het karterend booronderzoek heeft uitgewezen dat de onderzoekslocatie, zoals verwacht werd, op de Pleniglaciale afzettingen van de Formatie van Kreftenheye ligt, die worden afgedekt door Laat-Glaciale afzettingen van Formatie van Beegden. Daarnaast is in het zuidwestelijke deel van de locatie (boring 1) waarschijnlijk een rivierduintje aangetroffen. Het karterend booronderzoek heeft, behalve wat baksteen en houtskool in de bouwvoor, geen archeologische indicatoren opgeleverd. Hiermee kan worden geconcludeerd dat er geen archeologische vindplaats aanwezig is op de onderzoekslocatie.

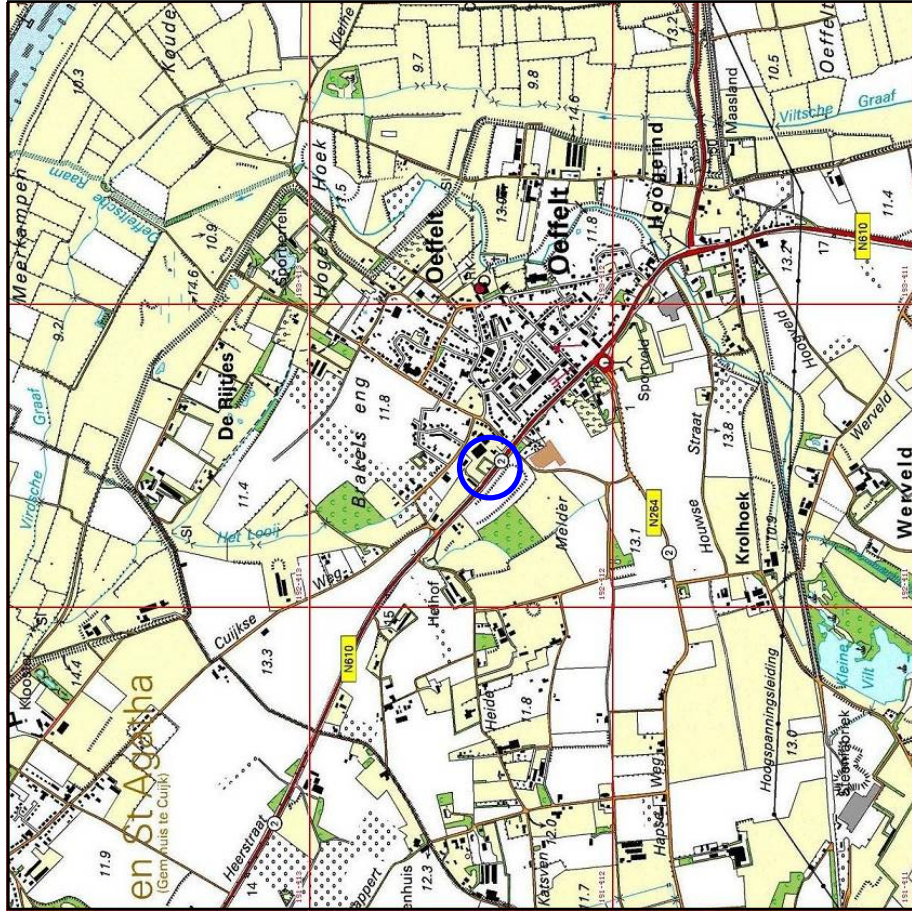
5 Aanbeveling

Hoewel uit het bureau-onderzoek naar voren is gekomen dat het gebied waarin de locatie ligt zeer lang voor bewoning geschikt is geweest, zijn er bij het karterend booronderzoek geen archeologische indicatoren aangetroffen op de onderzoekslocatie. Er zijn daarom geen bezwaren tegen de voorgenomen bouwwerkzaamheden. Het is echter aan het bevoegd gezag, de gemeente Boxmeer, om te beslissen of de locatie definitief kan worden vrijgegeven. De archeologische meldingsplicht voor de locatie blijft echter wel bestaan. Mochten er tijdens graafwerkzaamheden alsnog archeologica worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag te worden medegedeeld.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). 4e, geheel herziene druk.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de, M. C. Geluk, I. L. Ritsema, W. E. Westerhoff & T. E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

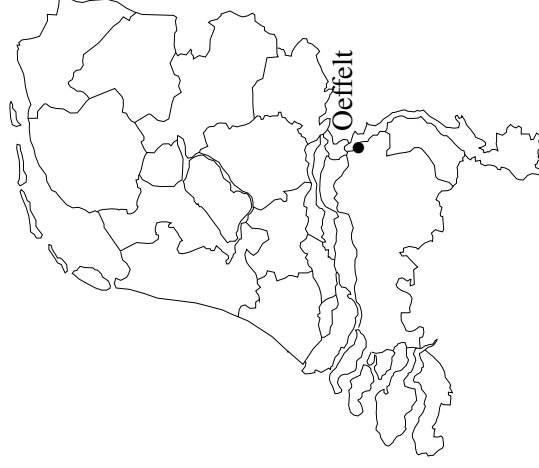
414

413

412

411

Legenda

— Onderzoekslocatie

191

192

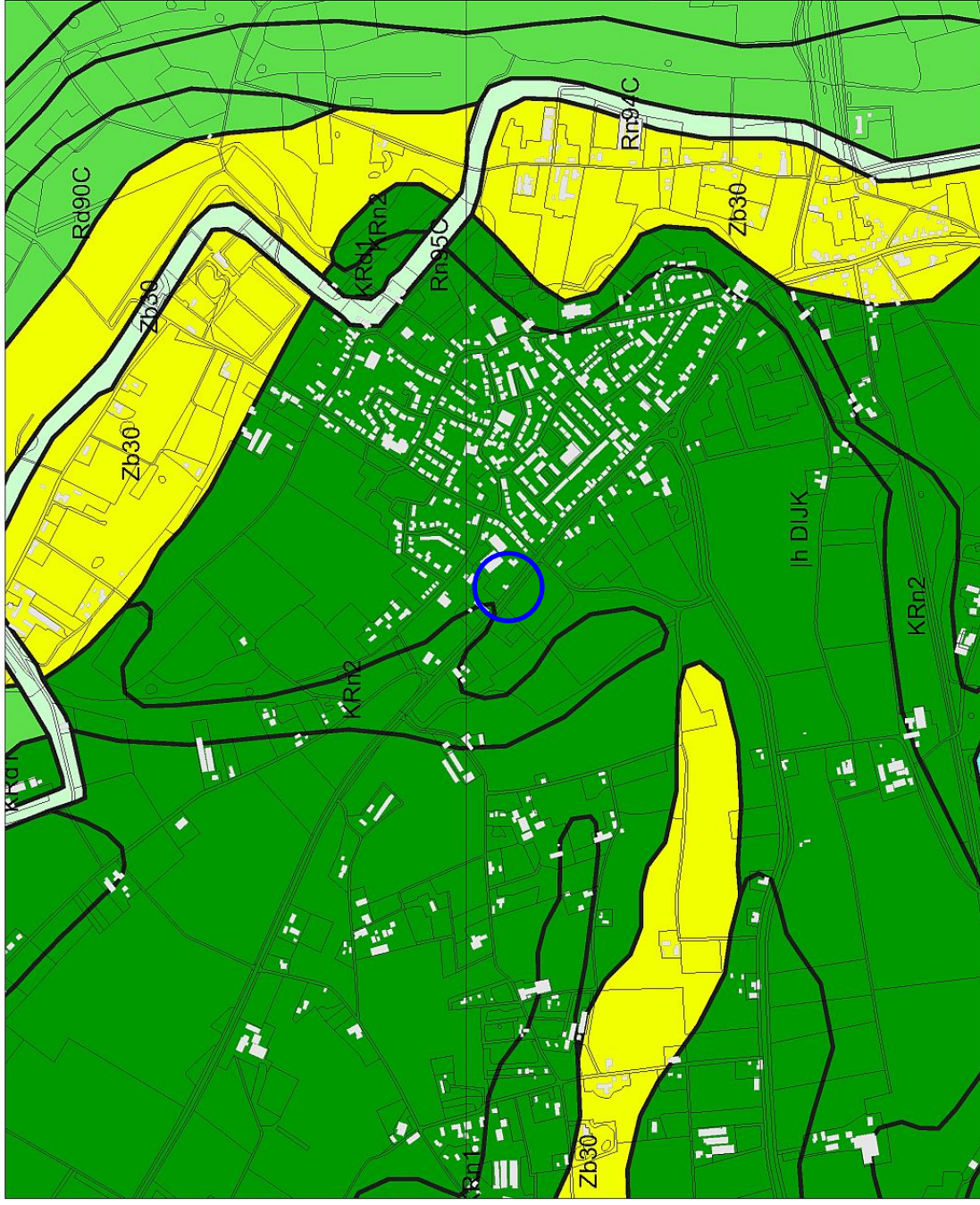
192

194

Abbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

21-12-2007

193795 / 413550

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- HUIZEN
- BODEM ((c)AIterra)**
- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviatiele afz. ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverweringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz. ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte minerale gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalkh lutumarme gronden
- Veengronden
- Moerige gronden
- Water, moeras
- Podzolgronden
- Kalkloze zandgronden
- Kalkhoudende zandgronden

Archis2

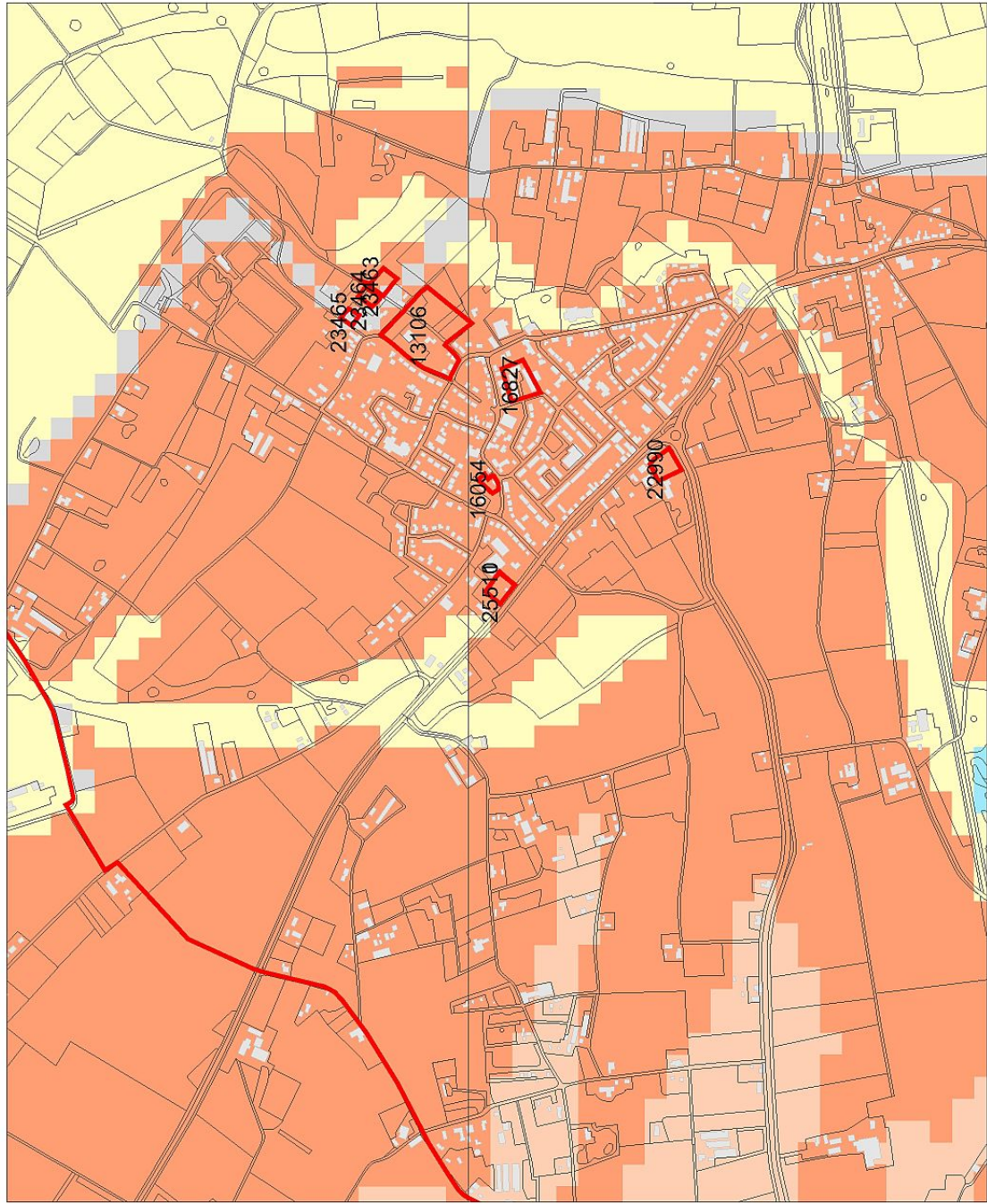

191064 / 411319

Afbeelding 3. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omlijnd) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

21-12-2007

193795 / 413550

191064 / 411319

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
 - TOP10 ((G)TDN)
 - HUIZEN
- ### MONUMENTEN
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- ### IKAW
- zeer lage trekfaks
 - lage trekfaks
 - middelhoge trekfaks
 - hoge trekfaks
 - lage trekfaks (water)
 - middelhoge trekfaks (water)
 - hoge trekfaks (water)
 - water
 - niet gekarteerd

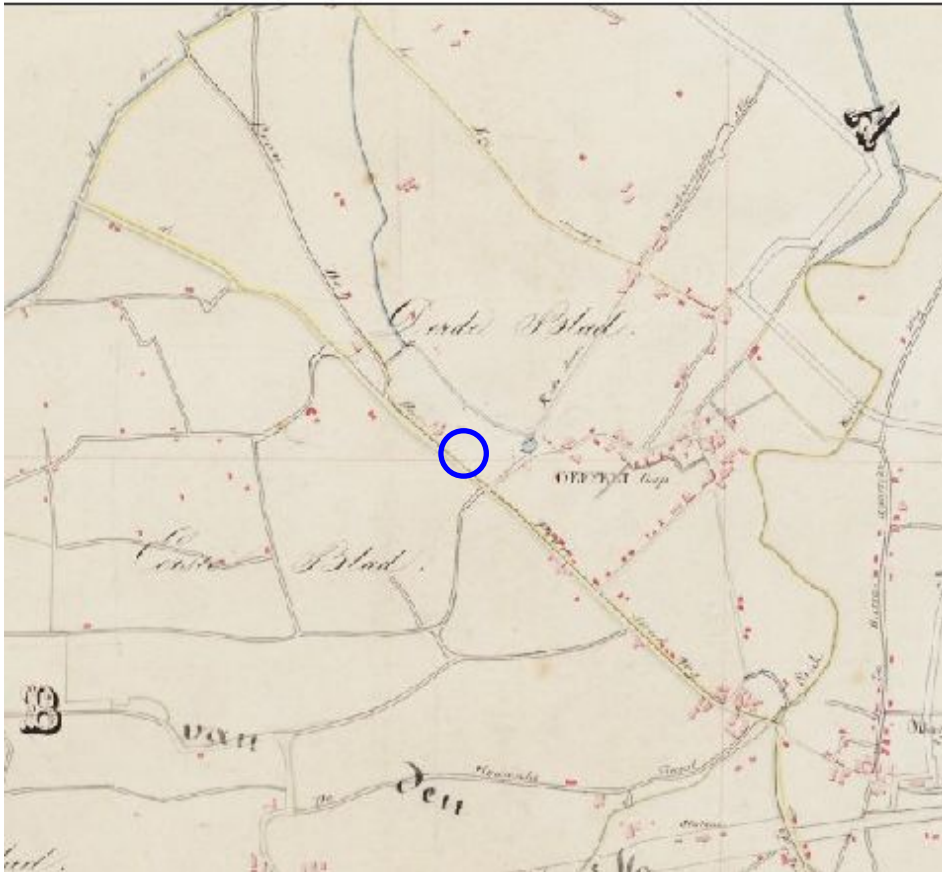

Archis2

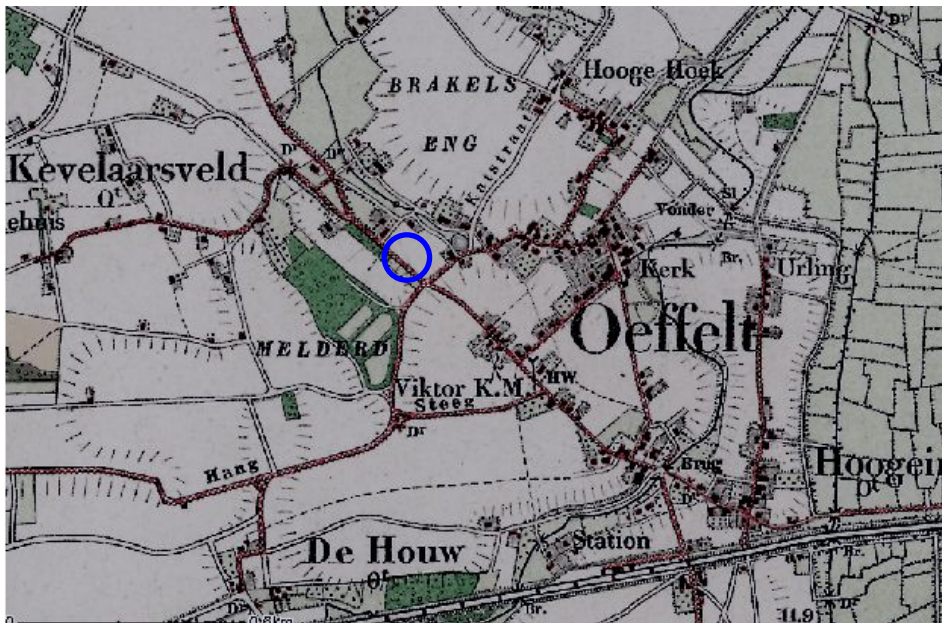

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Afbeelding 4. Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (onderzoeksmeldingen 25510/25511) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II

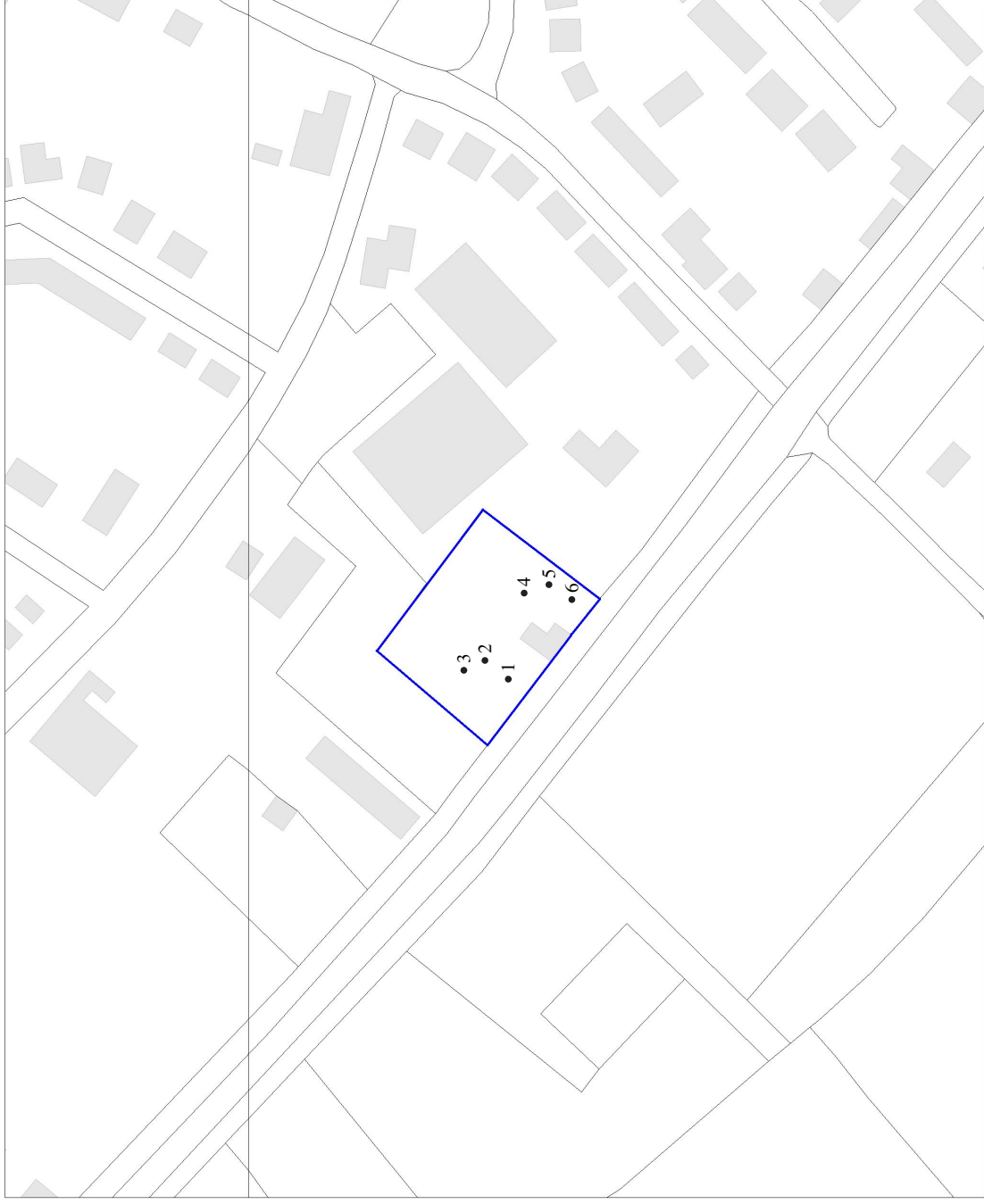
Afbeelding 5. De onderzoekslocatie (blauwe cirkel) op een militair-topografische kaart uit 1846. Bron: www.watwaswaar.nl

Afbeelding 6. De onderzoekslocatie (blauwe cirkel) op een topografische kaart uit 1900. Bron: www.kich.nl

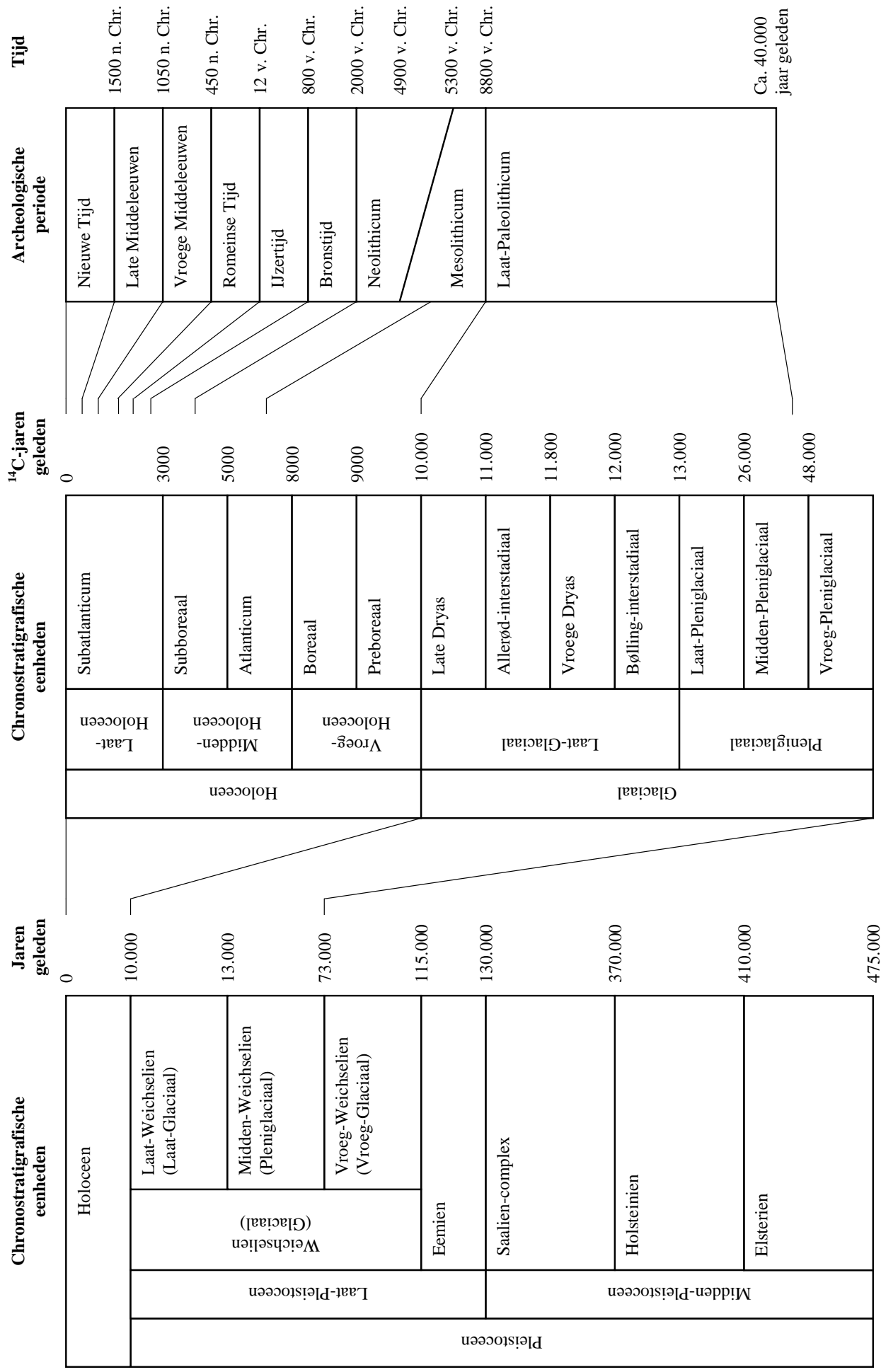
21-12-2007

192652 / 412574

192288 / 412276

Afbeelding 7. Locatie van de boorpunten op de onderzoekslocatie (blauw omlijnd). Kaart: W.J.F.Thijs.

Bijlage 1. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.

Bijlage 2 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s2	matig siltig
K	klei	s3	sterk siltig
Z	zand	s4	uiterst siltig
		z3	sterk zandig
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
s1	zwak siltig		

boring 1 *RD-X: 192.448. RD-Y: 412.422. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
70 Zs4	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AB. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool, spoor.</i>
150 Zs1	licht geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: matig fijn.</i>

boring 2 *RD-X: 195.456. RD-Y: 412.432. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
55 Kz3	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool, spoor. Opmerkingen: in bouwvoor.</i>
100 Zs3	oranjegeel	scherp	<i>Bodemhorizont: B. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Opmerkingen: Bw.</i>
150 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Vlekken: licht gevlekt, oranje. Zandmediaanklasse: matig grof.</i>

boring 3 *RD-X: 192.457. RD-Y: 412.439. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Kz3	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.</i>
100 Zs4	geelbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AC. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
150 Zs3	geelbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
180 Zs2	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>

boring 4 *RD-X: 192.484. RD-Y: 412.418. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Kz3	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Archeologische indicatoren: baksteen, spoor. Opmerkingen: Steenkool.</i>
100 Zs4	bruinoranje	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B. Zandmediaanklasse: matig fijn. Opmerkingen: Bw.</i>
150 Zs3	bruinoranje	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B. Vlekken: matig gevlekt, oranje. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Nieuwvormingen: roestvlekken, spoor. Opmerkingen: Bg, laagjes ijzeroer.</i>
180 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: matig grof.</i>

boring 5 *RD-X: 192.480. RD-Y: 412.413. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs4	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
75 Zs3	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: AB. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
130 Zs3	geelbruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
180 Zs1	geelgrijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: matig grof.</i>

boring 6 *RD-X: 192.473. RD-Y: 412.403. Maaiveld: 11,50. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
35 Zs3	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: A. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.</i>
120 Zs2	bruin	scherp	<i>Bodemhorizont: B. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Opmerkingen: Bw.</i>
150 Zs1	geelgrijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: zeer fijn.</i>
180 Zs1	grijs	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Zandmediaanklasse: matig grof.</i>
